

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำ โคมไฟจังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน

นายศิวคล วาฤทธิ์

ศึกษาสาตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาอาชีวศึกษา

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

อาจารย์ สุระเดช ศรีวิชัย

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พลสิทธิ์ สิทธิขมภู

กรรมการ

อาจารย์ ดร. แสนย์ สายสกุลลักษณ์

กรรมการ

บทคัดย่อ

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำ โคมไฟจังหวัดเชียงใหม่ ขอบเขตการศึกษาเป็น เรื่องราวความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับ โคม และ กระบวนการทำ โคมไฟ ศึกษารูปแบบ ลวดลาย ลักษณะรูปทรง และ ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำ โคมไฟ และ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้รู้และผู้ประดิษฐ์ โคมไฟที่ทำเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริม ที่อาศัยในจังหวัดเชียงใหม่ การเก็บรวบรวมข้อมูล โดย การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เครื่องมือ และอุปกรณ์ ได้แก่ กล้องถ่ายรูปและเทปบันทึกเสียง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปข้อความแต่ละบุคคลแล้วรวบรวมจัดหมวดหมู่ และอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ และหาข้อสรุป บรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. เรื่องราวความเป็นมาและตำนานของ โคม เกี่ยวข้องกับประเพณีเดือนยี่เป็งของชาวล้านนา เป็นประเพณีเก่าแก่ ซึ่งยึดถือและปฏิบัติกันมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 14 และเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ธรรมชาติแวดล้อม สิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิตการทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสุขของชุมชนหมู่บ้าน ของชาวบ้านเอง การประดิษฐ์โคมมีจุดประสงค์อยู่ 4 ประการ คือ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เพื่อความสวยงาม เพื่อเพิ่มความสว่างให้กับตัวอาคารบ้านเรือน และเพื่อเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของบ้าน

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำโคมผัด คือ องค์ความรู้และความสามารถที่สั่งสมของผู้ประดิษฐ์ และถ่ายทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง กระบวนการทำโคมผัดนั้นเกิดจากสติปัญญาและประสบการณ์ของผู้ประดิษฐ์จากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง นอกจากนี้แล้วทักษะต่างๆ ได้มาจากการเรียนรู้และจากประสบการณ์ของตนเองในสภาพแวดล้อมของการทำงานและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอีกด้วย ทั้งหมดนี้เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ทำโคมผัดได้คิดสร้างสรรค์คิดค้น และ พัฒนางานของตน

3. จากการศึกษารูปแบบ ลวดลาย โคมผัดกล่าวได้ ความหมายของรูปแบบและลวดลายเป็นผลสะท้อนจาก คติ ความคิด และ ความเชื่อทางศาสนา คือ ศาสนาพุทธ พราหมณ์ ลวดลายของโคมผัดโดยมากจะทำตามความต้องการของลูกค้า เช่น รูปสิบสองนักษัตรหรือสัตว์ประจำราศีเกิด พุทธประวัติ พระประจำวันเกิด การละเล่นพื้นบ้าน และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ บางรูปลวดลายจะแสดงถึงวิถีชีวิตชนบท เช่นเป็นรูปชานากำลังไถนา รูปวัวควาย คนหาบน้ำหาบฟาง การชนไก่ และการชกมวย เป็นต้น นอกจากนี้แล้วประเภทโคมผัดยังมีอีกหลายแบบด้วยกัน ได้แก่ แบบวางบนพื้น แบบมีฐานตั้ง และแบบแขวน ส่วนรูปทรงโดยมากจะทำเป็นรูปทรงกระบอก และรูปทรงแปดเหลี่ยม

Independent Study Title   Rotation Lantern's Local Wisdom of Chiang Mai Province

Author   Mr. Sivadon Varit

M.Ed.   Vocational Education

Examining Committee

Lect. Suradech Srivichai	Chairman
Asst. Prof. Palasit Sittichompoo	Member
Lect. Dr. San Saisuphaluck	Member

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the rotation lantern's local wisdom of Chiang Mai province. The scope of the research included the lantern legend, making process, patterns and shapes as well as uses of local wisdom to produce the rotation lantern. This study employed qualitative research method. The data were collected from the rotation lantern experts who are professionals, amateurs, and seasonal makers. Data collection was conducted using a structural interview. The tools and equipment used for this study were a questionnaire, a camera, and an audio tape recorder. The data were then descriptively analyzed and the results were briefly summarized as follows:

1. The lantern's legend involved the Yee-Peng, a festival of the Lan Na since B.E. 1400. The Yee-Peng has collected various stories, describing the relationships between man and man, man and nature, man and supernatural, and man and beliefs which were the fundamental of the body of knowledge. The knowledge was transferred by means of their customs, ways of life, and rituals to make a peace to community. The purposes of making rotation lantern were fourfold: to pay respect to the Buddha; to demonstrate its beauty; to lit the light for the house; and to be a sign of good luck for the house's owner.

2. The rotation lantern's local wisdom was the knowledge and capacity of local inventors, which has been inherited from generation to generation. The making process came

from intellectual knowledge of the makers themselves and the experiences from hand to hand. Moreover, their skill was based on the learning and self experience from working environment and surrounded nature. All were the important reason to support the makers to create, invention, and develop their lantern's design.

3. From the study of pattern and design of rotation lantern, it showed that the meaning of pattern and design had reflected from moral, ideas and religion beliefs -Buddhism and Brammanism. The rotation lantern's patterns mostly were made as customer required. Various designs were put on the lantern such as animals of 12-year cycle, the Buddha legend, the Buddha image for birthday, the local playful, the activities of the King and the Dynasty. Some designs displayed a way of rural life, such as pictures of plowing farmers, cows and buffaloes, people carrying water and straw, cock fighting, and the boxing show. Moreover, there were many types of the rotation lantern's models such as a grounded lantern, a base-grounded lantern, and a hanged lantern which normally had been made in cylindrical and octagonal shape.